

“KOMT LAAT ONS HEM AANBIDDEN...”
ADVENTSBRIEF (2007) VAN DE NEDERLANDSE BISSCHOPPEN
AAN DE GELOVIGEN VAN NEDERLAND

Broeders en zusters,

De advent is begonnen. We zien uit naar de komst van de Messias; naar Hem, die nieuwe liefde en nieuw vuur wil brengen in onze gewonde wereld, in de Kerk en in ons eigen leven. Hoe willen we Hem ontmoeten?

Het is een vraag die ons hele leven raakt. Met deze brief willen wij uw bijzondere aandacht vragen voor deze ontmoeting met Jezus Christus, de mensgeworden Liefde, in gebed en eredienst.

Het zal u niet ontgaan zijn dat hierover al geruime tijd een herbezinning gaande is. Paus Johannes Paulus II eindigde zijn pontificaat met een prachtige encycliek over het mysterie van de Eucharistie als het hart van de Kerk, en de huidige paus riep als eerste ambtsdaad een Synode over de heilige Eucharistie bijeen. Ook alle Nederlandse bisdommen hebben de laatste jaren nota's en brochures over liturgie uitgegeven. Wat is de reden van dit alles? We zullen het u zeggen:

In ons leeft het diepe besef dat alle geloof en Kerk-zijn, ook de evangelisatie, de catechese en de diaconie, begint en eindigt met liefde en eerbied voor de levende Opgestane Heer in ons midden.

Nog wat uitdagender gezegd: zonder een vernieuwde en versterkte relatie van onze kerkgemeenschap met onze hemelse Vader, met onze Verlosser en Broeder, Jezus Christus, die door Zijn Geest leeft en handelt in de Kerk, in de wereld en in ons eigen leven, geloven wij dat al ons werken vruchteloos is. Zonder dat klinken onze woorden hol, is kerkopbouw leeg activisme en onze dienst aan de wereld krachteloos.

Met kracht getuigen wij dat we onze hoop voor Kerk en wereld ten diepste niet stellen op vooruitgang in politiek, economie of wetenschap, hoe nodig die ook is.

We stellen onze hoop ook niet op spirituele krachten of kosmische energieën, die de mensheid zouden moeten redden. We stellen onze hoop enkel en alleen op een Persoon. In Christus zien wij het hele geheim van ons mens-zijn vervat. Door vanuit zijn goddelijke oorsprong zelf mens te worden heeft Hij de mens zijn ultieme waardigheid gegeven. Door aan het kruis te sterven heeft Hij al ons kwaad op zich genomen en goedge maakt. Door uit de dood op te staan heeft Hij een volledig nieuwe bestaanswijze aangenomen, “als eerste van ons allen” zoals Paulus schrijft. De Verrijzenis van Jezus, zei paus Benedictus XVI in 2006 met een term ontleend aan de evolutieleer, “is de grootste mutatie, de grootste sprong in een totaal nieuwe dimensie, die ooit heeft plaatsgevonden tijdens de menselijke geschiedenis...” Door Hem zullen ook wij er in delen. Door Hem is er vergeving en verlossing. Door Hem is er toekomst voor onszelf en voor onze wereld.

De relatie met Hem is het hart van ons geloof. Je kunt Hem vinden in de stilte van je eigen hart. Je kunt Hem vinden in het gelaat van je medemens, vooral van de meest gekwetste en verachte. Maar op unieke wijze wordt deze relatie bevestigd en gevierd in de liturgie. “Waar twee of drie bijeen zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in hun midden”, zegt Hij zelf. Hij is aanwezig in het Woord en in de Sacramenten, alsook in de persoon van de gewijde bedienaar. En de heilige Eucharistie is het hart van dit alles. Daar is Hij in de volle werkelijkheid van zijn goddelijk Wezen zichtbaar en tastbaar onder ons, om ons te sterken, te voeden en te heiligen. Zijn we ons daarvan nog wel voldoende bewust?

Dit alles leidt ons tot een heel concrete vraag die wij onszelf stellen, maar ook u als gelovigen: Welke plaats heeft de eredienst aan God in uw eigen leven?

Misschien een wat verrassende vraag. We willen u ook een beetje uitdagen. Hoe staat het met uw gebedsleven? Trekt u zich wel eens terug in uw 'binnenkamer' om met God alleen te zijn? Bidt u samen als man en vrouw om uw leven steeds weer onder Gods zegen te stellen? Of samen met de kinderen? De meesten van ons bisschoppen zijn nog opgegroeid in de tijd dat het vanzelfsprekend was dat in een katholiek gezin vader, moeder en de kinderen op de knieën gingen om samen de rozenkrans te bidden. Het hield de gezinnen bij elkaar en bij God. Daar is ook in deze tijd niets ouderwets aan.

Welke rol spelen de sacramenten in uw leven? U bent gedoopt, wellicht ook gevormd en voor de Kerk getrouwd. Maar benut u bijvoorbeeld nog wel eens dat zo krachtige sacrament van boete en verzoening, als u zich bezwaard voelt in uw relatie tot God en tot de medemens? De Bijbel zegt: "Geen mens is zonder zonde, niet één...!"

De Heer heeft het ons als geschenk nagelaten. De priester mag een kruis over je leven maken, steeds opnieuw, en alles wat niet goed was doen verdwijnen in Gods oneindige barmhartigheid. Het is het meest bevrijdende sacrament. Het zuivert je hart en je leven en bereidt je voor op de ontmoeting met Christus in de heilige communie. Wij als bisschoppen kunnen niet zonder. U wel?

En dan het gevoelige punt van de kerkgang. Kunt u nog voldoen aan die dringende vraag van God en van de Kerk om "de dag des Heren te heiligen" door samen met uw medegelovigen te bidden en de Eucharistie te vieren? We zeggen het zonder verwijt. We kennen deze tijd en weten hoeveel dingen mensen daarvan af houden. Maar toch, de vraag blijft levensgroot staan.

Maar misschien zult u tegenwerpen: Ik vind zo weinig in de kerk. Het is saai. Het raakt me niet. Dat is mogelijk. Natuurlijk is het belangrijk dat een viering inspirerend is. Toch moeten we ook bedenken dat we eredienst nooit mogen beoordelen met de maatstaven van een profane 'voorstelling'. Het gaat er niet alleen om wat we kunnen halen, maar ook wat we brengen door onze aanwezigheid en ons geloof. We zijn er ook voor de anderen en vooral voor God. Hij bemint ons intens en wacht met diep verlangen op ons 'bezoek'.

Liturgie is overigens wel degelijk ook 'spannend', maar dan door ons eigen geloof. Als we de heilige Communie ontvangen, vindt een werkelijke ontmoeting plaats met Christus in de gaven van "zijn Lichaam en Bloed, zijn Ziel en zijn Godheid" Je wordt er helemaal mee doordrongen, je ziel, je geest en je lichaam. Het sterkt je, heelt je en heiligt je, "naar de mate van je geloof" zoals de Bijbel op vele plaatsen zegt. Als je daarop door denkt, kun je ervan duizelen.

En het meevieren van de Eucharistie gaat zelfs daar nog boven uit. "Het transcendeert (overstijgt) radicaal de verzamelde gemeenschap", schreef Johannes Paulus II in zijn encycliek over de Eucharistie. Het is een werkelijk aanwezig zijn in de zaal van het Laatste Avondmaal en op Golgotha. We spelen het niet na. We delen er in, hier en nu. Het is met Christus meegevoerd worden in de beweging van lijden en dood naar Opstanding. Het is je leven, je pijn, je gebed verbinden met het Offer van Christus, dat wordt opgedragen niet alleen voor onszelf, maar voor de gehele Kerk, voor de mensheid, de zondaars, ja ook voor de overledenen. Daarom vraagt de Kerk ook met grote nadruk van iedere gelovige om naar vermogen elke zondag, of bij verhindering, de avond ervoor, een eucharistieviering bij te wonen. Eucharistie is veel meer dan breken en delen met elkaar. Het is verbonden worden met Christus en door Hem ook met elkaar. Deze eenheid met Christus, schrijft paus Benedictus XVI "brengt ook een nieuwheid in onze sociale relaties". Het zet je op weg om te zijn als Jezus en te doen zoals Hij: bedroefden troosten, armen bijstaan, verdrukten laten gaan in vrijheid. De heilige Eucharistie is het hart van de Kerk. Het is onze gezamenlijke opdracht te zorgen dat dat hart blijft kloppen.

Maar, zult u wellicht opnieuw tegenwerpen, wat als er helemaal geen Eucharistie gevierd kan worden, omdat er geen priester beschikbaar is?

Het is waar. Ook al wordt de Kerk opgebouwd vanuit de viering van de Eucharistie, zoals Johannes Paulus II schreef, soms kan het gewoon niet. Toch moeten we dit ook enigszins relativiseren. Met name door de vergrijzing — en dat wordt vaak vergeten — is in de Kerk van Nederland niet alleen het aantal priesters, maar evenzeer het aantal kerkgangers teruggelopen. Dit maakt ‘priestertekort’ een zeer relatief begrip.

Het aantal priesters in verhouding tot het aantal kerkgangers is nauwelijks gedaald. Er is vooral een tekort in verhouding tot het aantal kerkgebouwen en parochiegemeenschappen. De inzet van leken gelovigen op vele terreinen in de Kerk achten wij onmisbaar en van onschatbare waarde, maar toch: voor de priester is er geen alternatief.

Op de avond voor zijn lijden heeft de Heer zijn Levensoffer toevertrouwd aan zijn apostelen en hun opvolgers, de bisschoppen en priesters van alle tijden en alle plaatsen. Ook heeft Hij beloofd steeds opnieuw roeping te geven als wij Hem daarom vragen: “Vraagt de Heer van de oogst om arbeiders te sturen om te oogsten.”

Als we ‘priestertekort’ versmallen tot een zaak van organisatie of ambtscriteria doen we geen recht aan het evangelie. Bovenal werpt het ons terug op de kracht van ons eigen geloof en van ons gebed. Kerk en ambt zijn thema’s waarover uiteraard nog veel meer te zeggen is, en gezegd moet worden, zeker in de huidige tijd. We hebben ons voorgenomen dat te zijner tijd dan ook te doen.

Maar met dit alles blijft uw vraag wel overeind staan. Al in de Nota ‘Meewerken in het pastoraat’ uit 1999 zijn we dit dilemma tegemoet getreden. We hebben toegestaan dat bij afwezigheid van een priester — als in eenzelfde kerk noch op zondag, noch op zaterdagavond Eucharistie gevierd kan worden — éénmaal in datzelfde weekend een Woord en communieviering mag worden gehouden. De bedienaar kan zijn “een diaken, een pastoraal werk(st)er of een liturgisch medewerk(st)er met een zending van de bisschop. Indien deze niet beschikbaar zijn, kan een Woord en/of gebedsviering worden gehouden door leden van een liturgische werkgroep” (zie blz. 25 en 26). Op het concrete beleid hieromtrent zullen we later in een apart schrijven nog terugkomen. Toch, met alle waardering voor hen die deze edele taak vervullen, de heilige Eucharistie blijft het centrale Sacrament en kan door niets werkelijk worden vervangen...!

Daarnaast vragen we bijzondere aandacht voor de vele andere vormen van eredienst met een eigen spirituele kracht, die mensen in gebed kan samenbrengen: getijdengebed, aanbidding, rozenkrans, avondwake, woordvieringen en dergelijke, die het verdienen een grotere plaats in het kerkelijk leven te krijgen naast de heilige Eucharistie, en waarde inzet van leken als gebedsleiders mogelijk en gewenst is.

We willen afsluiten door terug te grijpen naar het begin van deze brief. De relatie met God is het hart van ons geloof. Maar deze relatie vraagt liefde en eerbied. Jezus zelf zegt het zo: “Ge zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart en geheel uw ziel, met al uw krachten en heel uw verstand; en uw naaste als uzelf.” Hij bedoelt: Je kunt niet zeggen God te beminnen en tegelijk je hart sluiten voor de nood van je naaste. Maar je kunt ook niet zeggen je naaste te beminnen en tegelijk je hart sluiten voor God. De liefde tot God en de naaste horen onverbreekelijk bij elkaar, maar ze gaan niet in elkaar op. God is geen Principe of Oerkracht. Liefde is geen energie die je in een potje kunt stoppen. Het is een beweging tussen twee harten. God is Persoon op een wijze die ons bevattingvermogen oneindig te boven gaat. Hij heeft een Hart, dat onvoorwaardelijk bemint, maar dat ook bemind wil worden. Sommige mystici hebben

dat heel diep begrepen. Zoals Franciscus, die eens zo gegrepen werd door dit mysterie dat hij het niet meer uithield en de straat op rende, roepende: “amor non amatur ... de Liefde zelf wordt niet bemind.”

Wat we met deze brief vooral ook hebben willen uitdrukken is dat de liefde voor God niet kan bestaan zonder eerbied. Zonder eerbied voor God verdwijnt uiteindelijk ook de eerbied voor de mens, voor het leven en voor de natuur. Anderen doen het ons voor: In het jodendom bidt de rabbi met het volk gebogen naar de heilige plaats waar de Thora zich bevindt achter een voorhangsel. In het Oosters-orthodoxe christendom is de hele liturgie doordrongen van het besef voor Gods aangezicht te staan.

Als je werkelijk iets begint te vatten van Gods onpeilbare Heiligheid en van het grootse en tedere mysterie van zijn Menswording, dan ga je op de knieën, zoals de herders en wijzen in Betlehem. Dit grandioze mysterie vieren we met Kerstmis en we geloven dat het zich voortplant in de Kerk en in de sacramenten. Daar kun je Hem nog steeds zichtbaar en tastbaar ontmoeten. Maar je kunt Hem niet achteloos naderen. Daarvoor is Hij te groot. De Bijbel verhaalt hoe Mozes het brandende braambos nadert en dan een Stem hoort: “Kom niet dichterbij en doe uw sandalen uit, want de plaats waar ge staat is heilige grond.”

Tot slot vragen we uw gebed voor de Kerk van Nederland. Gebed ook om moedige antwoorden op Gods roepstem. Gebed met en rond Maria om een nieuwe komst van Christus in de kracht van zijn Geest. De wereld heeft het dringend nodig. De Kerk leeft ervan.

Van harte wensen wij u allen een goede voorbereiding op Kerstmis, en Gods rijkste zegen.

De bisschoppen van Nederland
November 2007